

Antal Attila

Időzített bomba

A strukturális problémákkal küzdő (immáron jelentős fiskális kockázatot is jelentő) önkormányzati rendszert a gazdasági-pénzügyi válság meglehetősen legyengült állapotban találta. A rendszer kialakítása óta szinte állandó a reformkényszer, azonban a nagypolitika eddig félt hozzájárulni a hitbizományként funkcionáló önkormányzatokhoz. Az utóbbi időben sorra látnak napvilágot az önkormányzati reformokra vonatkozó elképzelések, a politikai cselekvőképtelenség és hiteltelenség (ezzel összefüggésben pedig az akarathiány), azonban kétségessé teszi még a legalapvetőbb intézkedések megvalósítását is.

Fiskális kockázati tényező

Az Állami Számvevőszék (ÁSZ) 2009 elején megjelent tanulmánya arra figyelmeztet, hogy az államháztartási kiadások mintegy negyedét teljesítő helyi önkormányzati szektor növekvő fiskális kockázatok hordozója. Az önkormányzati szektor biztosítja a közösségi szolgáltatások jelentős részét, a helyi önkormányzati rendszer működésének minősége jelentős mértékben meghatározza Magyarország versenyképességét. Az ÁSZ a szektorban rejlő pénzügyi kockázatot a *forráshiány* (központi források elégtelensége), a *likviditáshiány* (a tervezett bevételek és kiadások időbeli eltérése) és a *bonitáshiány* (a pénzügyi kötelezettségek teljesítésére való képtelenség) fogalmaival írja le.

A helyi önkormányzati szektor a pénzügyi kockázatok vonatkozásában azonban *nem tekinthető homogénnek*. A *községi önkormányzatok* – ahol a forráshiány a legégetőbb kérdés – képviselik a legkisebb kockázati

tényezőt, azonban az állandósult forráshiány miatt azonban az itt élő lakosság alapvető közszolgáltatásokhoz nem, vagy nem megfelelő minőségben jut hozzá. A *megyei jogú városok* és *más városok* jó fiskális kapacitással rendelkező csoportja gyorsuló mértékben adósodott el, amely elsősorban kötvénykibocsátás formájában történt. A *megyei önkormányzatok* esetében ezen kockázatok még azzal is kiegészülnek, hogy a megyék önálló bevételi forrással nem rendelkeznek, így fedezetük sincs a kötvények visszafizetésére. A helyzet nem csak országos szinten, hanem Budapest szintjén is differenciált: nem elhanyagolható mértékű a *Fővárosi Önkormányzat* eladósodottsága, azonban viszonylag stabil pénzügyi helyzetben lévő *kerületek* is működnek.

Az ÁSZ a közszeaktor reform megindítása tekintetében potenciális kiindulópontként tekint az önkormányzatokra. A reformok kulcskérdése a közfeladatok terjedelmének meghatározása és ezek kormányzati szintek közötti ésszerű megosztása, erre épülhet rá a közigazgatás területi beosztása, illetve a feladatellátás szervezeti és pénzügyi feltételeinek biztosítása. A kérdés csupán az, hogy a politikai döntéshozókban megvan-e az ehhez szükséges elszántság?

Reformtervek

Gyurcsány Ferenc az általa kezdeményezett rendkívüli parlamenti ülésen a kormány egyik fő prioritásának nevezte az önkormányzati rendszer megújításának kérdését. Ezzel összhangban Gyenesei István önkormányzati miniszter egy *törvényjavaslat-csomagot* („több demokrácia, kevesebb bürokrácia” szlogennel) jelentett be, amelyben nem nagyléptékű strukturális változtatásokra, inkább a szektor életének megkönnyítésére tenne kísérletet.

A kormány azt javasolja, hogy az önkormányzati képviselő-testületek létszámát differenciáltan csökkentsék, ez azt eredményezné, hogy a jelenlegi 25 941 fős képviselői létszám 13 576 főre apadna, továbbá a 901 megyei közgyűlési képviselő helyett 489 működne. A kormány szerint páros létszámú legyen minden képviselő-testület, és terjesszék ki a polgármesteri vétőjogot. Az 500 fő alatti településeken megfontolandó továbbá, hogy működjön-e főállású polgármester, ennek az lenne a feltétele, hogy a település költségvetésén belül a működési költségek 5 százalékát nem haladhatja meg a polgármester javadalmazása. Megváltoztatnák a jegyzők jogállását: körjegyzőséget nem csak egymással határos települések alakíthatnának. Az elképzelések szerint csökkenne az önkormányzati hivatalok száma: 1500 fő alatti településen nem lehetne önálló hivatalt működtetni.

Budapest kétszintű közigazgatási rendszeréről a fővárosi politikai körökben pártállástól függetlenül mindenkinek egyezik a véleménye: a rendszerváltás decentralizációs lázában létrehozott rendszer szinte működésképtelen. Abban is mindenki egyetért, hogy a struktúrához hozzá kellene nyúlni, és nincs komoly vita abban sem, hogy nagyjából milyen megoldások lehetnek. Míg Európa nagyvárosaiban az utóbbi években sorra újítták meg az önkormányzati rendszert, ráadásul a reformok iránya a képviselők és a kerületek csökkentése irányában történt, addig a budapesti kerületek és képviselők aránya továbbra is magasnak mondható. A fenti létszámcsökkentési tervek értelmében a Fővárosi Közgyűlésben a jelenlegi 66 helyett 36 képviselő ülne, a testület kiegészülne a főpolgármesterrel. A csökkentési elképzelések (ahogyan eddig is) mind az MSZP-s, mind pedig a Fideszes politikusok oldaláról kedvező fogadtatásban részesültek, azonban (mivel kétharmados törvényről van szó) egyik oldal sem reménykedik a sikerben.

Összességében a kormánynak *kettős teherképpel* kell szembenéznie: az önkormányzatok által jelentett fiskális „időzített bombát” kell hatástalanítani, a pénzügyi rendszerük stabilizálásával, mindezt egy olyan keretben, amikor a strukturális átalakítás szükségessége minden politikai erő szerint is elengedhetetlen. A kormánynak (a kétharmados kötöttségek miatt) olyan közjogi reformot kell kidolgoznia, amely ellenzéki oldalról is támogatható, azonban az önkormányzatok által jelentett kockázat a kormányzat önálló eszközeivel is csökkenthető.